

271 SOUSLEDNOST ČASOVÁ

1. Souslednost časová v oznamovacím způsobu

Užívání časů ve vedlejších větách, zejména ve větách obsahových, v nepřímé a polopřímé řeči a v nepřímé otázce (viz 433, 435, 450n), se řídí ve francouzštině jinými pravidly, než tomu je v češtině.

Rozdíl se projevuje zvláště tehdy, když je sloveso řídící věty v některém minulém čase; časové vztahy obou vět se v tomto případě vyjadřují takto:

• a) současnost s dějem věty řídící vyjadřuje ve vedlejší větě imperfektum:

Paul m'a dit qu'il apprenait le français. *Pavel mi řekl, že se učí francouzsky.*

• b) předčasnost vzhledem k ději věty řídící vyjadřuje ve vedlejší větě předminulý čas:

Paul m'a dit qu'il avait appris le français. *Pavel mi řekl, že se učil (naučil) francouzsky.*

• c) následnost vzhledem k ději věty řídící vyjadřuje podmiňovací způsob přítomný (jakožto „budoucí čas minulosti“):

Paul m'a dit qu'il apprendrait le français. *Pavel mi řekl, že se bude učit francouzsky.*

Následný děj mající skončit před jiným následným dějem se vyjadřuje tvarem minulého podmiňovacího způsobu:

Paul m'a dit qu'il apprendrait l'anglais quand il aurait appris le français. *Pavel mi řekl, že se bude učit anglicky, až se naučí francouzsky.*

Je-li sloveso řídící věty v přítomném nebo budoucím čase, v přítomném podmiňovacím způsobu nebo v rozkazovacím způsobu, užívá se ve francouzštině ve vedlejší větě zhruba obdobných časů a způsobů jako v češtině.

Paul dit (dira, dirait) qu'il apprend le français. *Pavel říká (řekne, by řekl), že se učí francouzsky.*

Dites-lui que vous apprenez cette langue. *Řekněte mu, že se učíte tomuto jazyku.*

Přehled – srovnání s češtinou:

A		B	
Elle dit	<i>Říká,</i>	Elle a dit	<i>Řekla,</i>
Elle dira	<i>Řekne,</i>	Elle dit	<i>Řekla,</i>
Elle dirait	<i>Řekla by,</i>	Elle disait	<i>Říkala,</i>
Dites-lui	<i>Řekněte jí,</i>	Elle avait dit	<i>Řekla</i> (předtím),
		Elle aurait dit	<i>Byla by řekla,</i>
que Pierre	<i>že se Petr</i>		
(1) rentre.	<i>vrací.</i>	(1) rentrait.	
va rentrer.	<i>vrátí.</i>	allait rentrer.	
vient de rentrer.	<i>právě vrátil.</i>	venait de rentrer.	
(2) est rentré.	<i>vrátil.</i>	(2) était rentré.	
rentrait le soir.	<i>vracel večer.</i>	était rentré le soir.	
(3) rentrera.	<i>vrátí (bude vracet).</i>	(3) rentrerait.	
sera rentré		serait rentré	
avant le soir.	<i>vrátí do večera.</i>	avant le soir.	

Srovnáme-li sloupec A (v řídicí větě je přítomný nebo budoucí čas) se sloupcem B (v řídicí větě je některý čas minulý), vidíme, že ve vedlejších větách má sloveso určité tyto tvary:

- A: (1) přítomný čas
 (2) minulý čas
 (3) budoucí (předbudoucí) čas
- B: (1) imperfektum
 (2) předminulý čas
 (3) přítomný (minulý) podmiňovací způsob

Slovesné tvary ve vedlejších větách typu A (1) – mají určité sloveso v přítomném čase (**rentre, va, vient**).

Slovesné tvary ve vedlejších větách sloupce B mají vesměs koncovky imperfekta: **il rentrait, il allait rentrer, il rentrerait, il serait rentré** atd.

Pozn. Francouzština rozlišuje vlastní slovesné časy od časových vztahů mezi dějem věty hlavní a dějem věty vedlejší, kdežto čeština má pro současnost čas přítomný, pro předčasnost

čas minulý a pro následnost čas budoucí, ať se tyto vztahy týkají kteréhokoli časového údobí.

Další příklady:

- Je savais que c'était vrai.** *Věděl jsem, že to je pravda.*
On lui a demandé où il irait. *Zeptali se ho, kam pojede (půjde)*
(nebo: kam by jel/šel).
Elle m'a dit ce qui s'était passé. *Řekla mi, co se stalo.*
Paul leur a téléphoné qu'il voulait se reposer. *Pavel jim telefonoval, že si chce odpočinout.*

Pravidla o souslednosti časové platí přirozeně i pro vyjádření blízké budoucnosti (pomocí **aller + infinitiv**) a bezprostřední minulosti (pomocí **venir de + infinitiv**), tj. přítomný čas těchto sloves (např. **elle va venir, elle vient de partir**) se mění na imperfektum. Např.:

Je lui ai demandé si elle allait venir avec vous. *Zeptal jsem se jí, zdali přijde s vámi.*

Je ne savais pas qu'elle venait de partir. *Nevěděl jsem, že právě odešla (odjela).*

Pozn. 1. Vyjadřuje-li vedlejší věta stále platnou skutečnost nebo děj trvající v přítomnosti, lze pro zdůraznění užit přítomného času místo imperfekta: **Les élèves ont appris que la Loire est le plus long des fleuves français.** *Žáci se učili, že Loira je nejdelší francouzská řeka.* **Personne ne savait encore que vous êtes marié.** *Nikdo ještě nevěděl, že jste ženatý.*

2. Vyjadřuje-li vedlejší věta budoucí děj, o němž je jisté, že nastane, je možno pro zdůraznění užit budoucího času místo podmiňovacího způsobu: **Jean m'a annoncé qu'il viendra demain.** *Jan mi oznámil, že zítra přijde.* **Saviez-vous avant votre départ que vous rentrerez dans huit jours?** *Věděl jste před odjezdem, že se za týden budete vracet?*

3. Užití časů ve větách vztažných se neřídí mechanickým pravidlem o souslednosti: **J'ai rencontré Charles que je connais depuis longtemps.** *Potkal jsem Karla, kterého už dlouho znám.* **Avez-vous rencontré quelqu'un que vous ne connaissez pas?** *Setkal jste se s někým, koho jste neznal?*

2. Souslednost časová v konjunktivu

Pro vedlejší věty, v nichž se klade konjunktiv, platí pravidlo obdobné pravidlu o časové souslednosti v oznamovacím způsobu, tj.

- a) je-li v řídicí větě přítomný nebo budoucí čas:

(1) k vyjádření současnosti se užívá ve vedlejší větě přítomného času jak v oznamovacím způsobu, tak v konjunktivu:

- Je crois qu'il le sait.** *Myslím, že to ví.*
Je doute qu'il le sache. *Pochybuji, že to ví.*

(2) k vyjádření předčasnosti se užívá složeného perfekta nebo konjunktivu perfekta:

Je crois qu'il l'a su. *Myslím, že se to dověděl.*

Je doute qu'il l'ait su. *Pochybuji, že se to dověděl.*

(3) k vyjádření následnosti slouží ve vedlejší větě budoucí čas nebo konjunktiv přítomný (protože konjunktiv budoucí neexistuje):

Je crois qu'il le saura. *Myslím, že to bude vědět (že se to doví).*

Je doute qu'il le sache (demain). *Pochybuji, že to bude vědět (zítra).*

• b) je-li v řídicí větě některý minulý čas:

(1) současnost vyjadřuje imperfektum:

Je croyais qu'il le savait. *Myslel jsem, že to ví.*

*Je doutais qu'il le sût. *Pochyboval jsem, že to ví.*

(2) předčasnost vyjadřuje předminulý čas nebo jemu odpovídající konjunktiv plusquamperfekta:

Je croyais qu'il l'avait su. *Myslel jsem, že se to dověděl.*

*Je doutais qu'il l'eût su. *Pochyboval jsem, že se to dověděl.*

(3) následnost vyjadřuje buď podmiňovací způsob, nebo konjunktiv imperfekta (jako při vyjádření současnosti):

Je croyais qu'il le saurait. *Myslel jsem, že to bude vědět (že se to doví).*

*Je doutais qu'il le sût (le lendemain). *Pochyboval jsem, že to bude vědět (druhý den).*

Konjunktivy imperfekta a plusquamperfekta jsou knižní tvary; místo nich se v mluvené řeči vždy a v písemném projevu velmi často užívá konjunktivu přítomného a konjunktivu perfekta. Zásadně se nahrazuje jednoduchý tvar imperfekta jednoduchým tvarem přítomným a složený tvar plusquamperfekta složeným tvarem perfekta. Ve větách označených hvězdičkou se tedy v praxi častěji vyskytnou: **Je doutais qu'il le sache. Je doutais qu'il l'ait su. Je doutais qu'il le sache (le lendemain).**

Pozn. 1. Pro následnost se ve vedl. větě vyžadující konjunktiv může někdy užít opisu se slovesem *devoir*: **Je doute (je doutais) qu'il doive le savoir.** * **Je doutais qu'il dût le savoir.** *Pochybuji (pochyboval jsem), že to bude vědět.*

2. Praktické užití konjunktivu ve dvou tvarech (jednoduchém a složeném) můžeme srovnat s užitím infinitivu, např.:

Je suis content		qu'il le sache.	<i>Jsem rád,</i>		<i>že to ví.</i>
J'étais content			<i>Byl jsem rád,</i>		

Je suis content		qu'il l'ait su.	<i>Jsem rád,</i>		<i>že se to dověděl.</i>
J'étais content			<i>Byl jsem rád,</i>		
Je suis content		de le savoir.	<i>Jsem rád,</i>		<i>že to vím.</i>
J'étais content			<i>Byl jsem rád,</i>		
Je suis content		de l'avoir su.	<i>Jsem rád,</i>		<i>že jsem se to dověděl.</i>
J'étais content			<i>Byl jsem rád,</i>		

Složené tvary (konjunktiv perfekta i minulý infinitiv) vyjadřují předčasnost.

a) Doplňte místo infinitivu vhodný slovesný tvar, pokud možno pro současnost, předčasnost i následnost děje věty vedlejší:

1. Dans ce combat, elle avait montré qu'elle (savoir) lutter.
2. Ils affirmaient qu'elle ne (capituler) pas, qu'elle ne (s'incliner) pas devant le verdict populaire.
3. Après l'Autriche, nous pouvions prévoir que le prochain coup (être) porté contre la Tchécoslovaquie.
4. Paul Langevin*) proclama qu'il (partager) l'idéal des accusés et qu'il (croire) à la nécessité de transformer le monde.
5. Nous savions qu'après chaque bouleversement social la réaction se (regrouper) derrière des enseignes nouvelles.
6. Au début, ils pensaient que la guerre (se dérouler) loin de chez eux.
7. Il fut décidé que je les (accompagner).
8. Nous leur avons expliqué qu'il (s'agir) d'organiser la lutte commune.
9. Lucien fit signe qu'il (falloir) faire vite.
10. Gilbert a dit qu'il en (parler) au bureau fédéral.
11. Je lui ai dit que je ne (vouloir) pas le blesser.
12. Qui aurait pu penser que la guerre (venir) jusqu'ici.
13. Paul avait menti en disant qu'il (venir) de très loin.
14. On aurait dit que nous ne (savoir) pas le français.
15. Decoin et les autres m'ont demandé d'où je (venir).
16. Ils sont accourus voir ce qui (se passer).
17. Je lui ai prouvé que santé (passer) richesse (*přísloví*).

*) Paul Langevin, francouzský fyzik, 1872—1946.

b) Přeložte:

1. a) Jsem si jist
b) Budu si jist
c) Buď si jist
d) Je třeba, aby sis byl jist
- } že {
pracuješ dobře.
jsi pracoval dobře.
budeš pracovat dobře.
bys pracoval dobře.
bys byl pracoval dobře.
2. Byl bych si jist, že pracuješ dobře, kdybych tě neznal.
3. Byl jsem si jist, že pracuješ dobře. Byl jsem si jist, že jsi pracoval dobře.
4. Byl jsem si jist, že budeš pracovat dobře. Byl jsem si jist, že bys byl pracoval dobře, kdybys byl měl čas.
5. a) Táži se ho, zda mě může navštívit.
b) Tázel jsem se ho, zda mě může navštívit.
c) Je třeba, aby ses ho otázel, zda mě může navštívit.
6. a) Zeptej se ho, zda tě bude moci navštívit.
b) Zeptal jsem se ho, zda tě bude moci navštívit.
c) Zeptal bych se ho, zda tě bude moci navštívit.
7. Zeptal jsem se ho, zda tě mohl navštívit.
8. Zeptám se ho, zda tě mohl navštívit.
9. Říkával, že zdání klame. (*Přísloví — Les apparences sont trompeuses.*)
10. Právě mi telefonoval, že zítra přijede. 11. Tvůj příjezd mi způsobil velké překvapení. Nevěděl jsem, že přijedeš. 12. Myslel jsem, že mě navštívíš. 13. Matka byla přesvědčena, že mě opět brzy uvidí. 14. Řekl, že je to užitečné. 15. Pochopila, co chce říci. 16. Věděl jsem dobře, že to uděláš lépe než já. 17. Uhodl, že je to výčitka.

- a) 1. ...qu'elle savait lutter (*že umí*); ...avait su (*že uměla*); ...saurait (*že bude umět*); 2. ...ne capitulait (ne s'inclinait) pas (*že nekapitulovala*); ...n'avait pas capitulé (ne s'était pas inclinée) (*že nekapitulovala*); ...ne capitulerait (ne s'inclinerait) pas (*že nebude kapitulovat*); 3. ...serait porté (*úder bude veden*); 4. ...qu'il partageait (*že sdílí*), ...qu'il croyait (*že věří*); ...qu'il avait partagé (*že sdílel*), ...qu'il avait cru (*že věřil*); 5. ...se regroupe (*přeskupuje se*) (= stále platná pravda, proto prés.); 6. ...se déroulerait (*že se bude odbývat*); 7. ...que je les accompagnerais

(*že je budu doprovázet*); 8. ...qu'il s'agissait (*že jde o to*); ...qu'il s'agirait (*že půjde o to*); 9. ...qu'il fallait (*že je třeba*); ...qu'il faudrait (*že bude třeba*); 10. ...qu'il en parlerait (*že o tom promluví*); ...qu'il en avait parlé (*že o tom mluvil*); 11. ...que je ne voulais pas (*že ho nechci*); ...que je n'avais pas voulu (*že jsem ho nechtěl*); 12. ...viendrait (*že přijde*); 13. ...qu'il venait (*že přichází*); ...qu'il était venu (*že přišel*); 14. ...que nous ne savions pas (*že neumíme*); 15. ...d'où je venais (*odkud přicházím*); ...d'où j'étais venu (*odkud jsem přišel*); 16. ...ce qui se passait (*co se děje*); 17. ...santé passe richesse.

b) 1. a) Je suis sûr	} que	{	tu travailles bien.
b) Je serai sûr			tu as bien travaillé.
c) Sois sûr			tu travailleras bien.
d) Il faut que tu sois sûr			tu travaillerais bien.
			tu aurais bien travaillé.

2. Je serais sûr que tu travailles bien si je ne te connaissais pas.

3. J'étais sûr que tu travaillais bien.

„ „ que tu avais bien travaillé.

4. J'étais sûr que tu travaillerais bien.

„ „ que tu aurais bien travaillé si tu avais eu le temps.

5. a) Je lui demande s'il peut venir me voir.

b) Je lui ai demandé s'il pouvait venir me voir.

c) Il faut que tu lui demandes s'il peut venir me voir.

6. a) Demande lui s'il pourra venir te voir.

b) Je lui ai demandé s'il pourrait venir te voir (...pourra...)

c) Je lui demanderais s'il pourra venir te voir.

7. Je lui ai demandé s'il avait pu venir te voir.

8. Je lui demanderai s'il a pu venir te voir.

9. Il disait que les apparences sont trompeuses. 10. Il vient de me téléphoner qu'il viendra demain. 11. Ton arrivée m'a causé une vive surprise. Je ne savais pas que tu viendrais. 12. Je pensais que tu viendrais me voir. 13. Ma mère était persuadée qu'elle me reverrait bientôt. 14. Il a dit que c'était utile. 15. Elle avait compris ce qu'il voulait dire. 16. Je savais bien que tu le ferais mieux que moi. 17. Il a deviné que c'était un reproche.